

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس آباد

اسلام قاسم‌زاده اجیرلو^۱

سید رضا معینی^۲

روزا کرم‌پور^۳

تاریخ وصول: ۹۸/۰۲/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۹/۱۹

چکیده

وندالیسم یا تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی جامعه، آسیبی اجتماعی- فرهنگی است که همواره خسارات هنگفتی بر جوامع وارد می‌سازد و مدارس به‌عنوان یکی از متعلقات عمومی و فرهنگی جامعه به‌صورت مداوم در معرض این آسیب می‌باشد. در همین راستا؛ هدف تحقیق حاضر «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد» می‌باشد. روش تحقیق، پیمایش و ابزارگردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته است. جامعه آماری تحقیق، شامل دانش‌آموزان دبیرستان‌های دولتی و غیردولتی شهر پارس‌آباد بوده که تعداد ۳۶۲ نفر از آن‌ها با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان حجم نمونه تعیین و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای برای پاسخگویی به پرسشنامه انتخاب شدند. یافته‌ها با استفاده از آزمون ضریب همستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر نشان داد که به ترتیب احساس اجحاف، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، ارتباطات و همنشینی‌ها، میزان جامعه‌پذیری و عوامل فردی بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان فوق تأثیر دارد. نیز؛ ۶۳ درصد از تغییرات میزان وندالیسم، ناشی از رابطه بین یک ترکیب خطی از متغیرهای مستقل بوده و ۳۷ درصد باقیمانده، ناشی از سایر عواملی است که در این تحقیق مد نظر نبوده‌اند.

واژگان کلیدی: وندالیسم، احساس اجحاف، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، همنشینی، جامعه‌پذیری.

۱- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

rezamoini43@yahoo.com

۳- استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

بزهکاری نوجوانان، به‌عنوان یک مسأله‌ی اجتماعی، از دیرباز، مورد توجه صاحب‌نظران علوم اجتماعی بوده و در این میان، وندالیسم^۱، به‌عنوان نوعی رفتار بزهکارانه، از اهمیت خاصی برخوردار است. وندالیسم، پدیده‌ای اجتماعی است که تخریب امکانات عمومی را به همراه داشته و در جوامع گوناگون برای برخی از مسئولان اجرایی، تربیتی و صاحب‌نظران علوم اجتماعی تبدیل به یک دغدغه شده است. از نظر مییر و کلینارد^۲ (۱۹۷۵)، «وندالیسم عبارت است از تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی به‌صورتی مداوم و مکرر» (هاینینگ^۳، ۲۰۰۹: ۱۶۴) یا «تخریب عمدی محیط اطراف بدون هیچ‌گونه کسب منفعت» (اسپایج^۴، ۲۰۱۶: ۳). «وندالیسم به‌عنوان یک آسیب اجتماعی به‌خصوص در جوامع مدرن، ظهور و بروز یافته است. در جوامعی که نظام ثبت اطلاعات منظمی دارند، یافته‌ها حاکی از آن است که سالانه بخش‌های مختلف جامعه متحمل خسارات گسترده‌ای از این اقدامات می‌شود و هرساله میلیون‌ها دلار، صرف تعمیر یا جایگزینی اشیایی می‌شود که وندال‌ها به آن آسیب وارد کرده‌اند» (دغاقله و کلهر، ۱۳۸۹: ۸۹). «بر اساس گزارشات ارائه شده و آمارهای مربوط به موضوعات وندالیسم در برخی کشورها نظیر ایالات متحده، کانادا، آلمان غربی، روسیه، سوئد، انگلستان، هلند، فرانسه، آلمان و استرالیا؛ تخریب اموال مدرسه، علائم ترافیک و تابلوهای راهنمایی، شکستن شیشه اماکن خالی از سکنه، شکستن لامپ خیابان‌ها و پارک‌ها، تخریب کیوسک تلفن و شکستن دستگاه تلفن عمومی، قطع سیم برق و تلفن، شکستن درختان خیابان‌ها و پارک‌ها، تخریب مجسمه‌های میدین، تخریب اموال پارک‌ها و اماکن عمومی، پاره کردن صندلی سینماها، تئاترها و اتوبوس‌های شهری، سنگ‌پرانی به سمت قطارها، تخریب اموال کتابخانه‌ها، تخریب و صدمه زدن به اتومبیل‌های پارک شده در خیابان‌ها، تخریب برخی وسائل داخل هواپیماهای مسافربری، قطارها و ترن‌های زیرزمینی، تخریب اموال بیمارستان‌ها، کارخانه‌ها، مراکز تجاری، ایجاد آتش‌سوزی در جنگل‌ها، مراتع و برخی انبارهای عمومی، بمب‌گذاری با هدف تخریب اموال عمومی، استفاده از مواد منفجره نظیر ترقه و بمب دستی به‌منظور آسیب و تخریب متعلقات جامعه از رایج‌ترین صور رفتار وندالیستی در جامعه مدرن است» (کونارد^۵، ۲۰۱۵: ۵۴-۵۵).

اگرچه وندالیسم تقریباً تمامی متعلقات جامعه را مورد آسیب قرار می‌دهد اما یکی از متعلقات مهم فرهنگی جامعه که در معرض وندالیسم گسترده قرار دارد، مدارس به‌ویژه دبیرستان‌ها می‌باشد. وندالیسم در دبیرستان‌ها در ابعاد گسترده نمود و تجلی دارد و برای تعدیل هزینه‌های اقتصادی و فرهنگی سنگین ناشی از آن، نیاز به اقدامات اساسی در این زمینه احساس می‌شود. سالانه، بودجه‌های دولتی زیادی صرف ترمیم یا تعویض وسایل تخریب شده توسط وندال‌ها به‌ویژه دانش‌آموزان وندال (که جامعه هدف این

1- Vandalism
2- Clinard & Meier
3- Haining, R
4- Spaij, R
5- Conard. P

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

تحقیق می‌باشند) می‌شود. «از آنجا که وندالیسم در میان قشر جوان و به‌ویژه نوجوان معمول‌تر است و آن‌ها زمان بیشتری با مدرسه سروکار دارند، مدارس، بیشتر در معرض رفتارهای خرابکارانه قرار دارند» (جان حسنی، ۱۳۸۷: ۱۵). در این راستا؛ با توجه به نمود چشمگیر این رفتارها در سال‌های اخیر هم در سطح شهر پارس‌آباد و هم در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های این شهر و تبدیل آن به یک معضل مهم در نظام آموزشی که سالیانه خسارات هنگفتی به نظام آموزشی کشور وارد کرده و توجه بسیاری از مسؤولان مدرسه و نظام آموزشی را به خود جلب نموده و نیاز به اقدامات جدی در این زمینه را ضروری ساخته است؛ تحقیق حاضر به «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان شهر پارس‌آباد» پرداخته و درصدد دستیابی به جوابی بر این سؤالات اساسی بوده است که:

مهم‌ترین عوامل اجتماعی مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان شهر پارس‌آباد کدامند؟

لازم به ذکر است که «شهر پارس‌آباد از توابع استان اردبیل در شمال غربی ایران و در مرز ایران و جمهوری آذربایجان قرار دارد. بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۵) جمعیت این شهر ۱۰۰۳۸۳ نفر بوده است» (فرمانداری پارس‌آباد، ۱۳۹۶: ۱). همچنین؛ طبق آمار ارائه شده از سوی آموزش و پرورش این شهر، «در سال تحصیلی ۹۷-۹۸، جمعیت دانش‌آموزی شهر پارس‌آباد، ۲۰۳۴۹ نفر بوده که از این تعداد، ۶۱۷۳ دانش‌آموز در مقطع دبیرستان (دوره دوم) تحصیل می‌کردند (آموزش و پرورش پارس‌آباد: ۱۳۹۷: ۱) که جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهند.

تحقیقات متعددی در مورد یا پیرامون موضوع وندالیسم در دو دهه اخیر انجام شده است که از بین آن‌ها به برخی موارد که در سال‌های اخیر صورت گرفته و به اهداف این تحقیق نزدیک‌ترند اشاره می‌شود:

خسروی و کفاشی (۱۳۹۸) در تحقیقی کمی به «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به خرابکاری دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج پرداخته» است. روش تحقیق از نوع پیمایشی بوده و برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق، ۷۴۸۳ بوده و حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، ۳۶۶ نفر تعیین شده است. یافته‌های پژوهش نشان داده است که متغیرهای پایگاه اجتماعی - اقتصادی، موفقیت تحصیلی، محرومیت نسبی، بی‌هنجاری، احساس تنفر از خویشان، احساس انزوای اجتماعی، احساس بی‌قدرتی و از خودبیگانگی، رابطه معناداری با گرایش به رفتار وندالیستی دارند و قادر هستند ۰/۳۷ از تغییرات آن را تبیین کنند.

میکائیلی (۱۳۹۷) در تحقیقی کمی به «بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم در دبیرستان‌های شهر تهران» پرداخته است. تحقیق از نوع پیمایشی و ابزار مورد استفاده در جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بوده است. جامعه‌ی آماری، دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران و حجم نمونه، طبق فرمول کوکران ۳۸۴ نفر بوده است نتایج نشان داده است که «متغیرهای احساس محرومیت نسبی، احساس بی‌هنجاری و همنشینی با همسالان بزهکار رابطه مستقیم و معناداری با

گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم دارد و متغیرهای پایگاه اقتصادی - اجتماعی و جامعه‌پذیری رابطه معکوس و معناداری با گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم دارد. همچنین نتایج حاصل از مدلسازی معادلات ساختاری نشان داد که ۲۴ درصد از تغییرات گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم توسط مجموع متغیرهای مستقل تبیین می‌شود.

صادقی و فاتح (۱۳۹۷) در تحقیقی کمی به «گونه‌شناسی و شیوع‌شناسی رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دوره متوسطه ناحیه‌ی یک همدان» پرداخته‌اند. تحقیق حاضر بر اساس روش پیمایش و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه انجام شده است. پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه، دانش‌آموزان دبیرستان‌های ناحیه یک آموزش و پرورش همدان بوده‌اند. حجم نمونه برابر با ۴۰۰ نفر بوده است. بر اساس نتایج به‌دست آمده، می‌توان گفت که تمامی متغیرهای مستقل اعم از کنترل غیررسمی، تعلق اجتماعی، ناکامی اجتماعی، کنترل غیررسمی، احساس محرومیت نسبی و سرمایه اجتماعی بر متغیر وابسته تحقیق، یعنی وندالیسم تأثیرگذار بوده و آن را به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر قرار داده‌اند.

جانسن^۱ (۲۰۱۹) با «فرا تحلیل پژوهش‌های انجام یافته در مورد وندالیسم در کشورهای اسکانداوی» دریافته است که: «در تمامی تحقیقات انجام شده، متغیرهای پایگاه اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی، فردی و زیستی، از مؤثرترین متغیرهای اثرگذار بوده است. همچنین، مهاجرت، حاشیه‌نشینی، تجارب دوران کودکی، جامعه‌پذیری غلط، سیستم‌هایی نادرست ضمانت‌های رفتاری (تنبیه) بر بروز رفتارهای وندالیستی اثرگذار بوده است؛ علاوه بر این، فقدان نحوه گذران اوقات فراغت، تعامل و معاشرت با افراد ناباب، محل سکونت نامناسب، فشار جمعی به رفتارهای هیجانی، عدم تعلق به هویت شهری، فقدان استحکام مواد و مصالح مبلمان شهری هم به بعد رفتارهای تخریب‌گرایانه در جامعه کمک شایانی نموده است. از بعد دیگر فقدان متغیرهای اجتماعی نشاط اجتماعی، وجود محرومیت و انزوای وندالان در زندگی، بیگانگی و طرد تخریب‌گران، بیکاری و تقویت بروز رفتارهای انتقامی از مدیران و مسؤولان، در کنار بروز رفتارهای ناکامی از سوی والدین، معلمان و دوستان هم به بروز چنین رفتارهای مخربی تأثیرگذار بوده است.

ویاللتا و فوندویلا^۲ (۲۰۱۷) در تحقیقی با روش کمی به «بررسی وندالیسم آموزشی (دانش‌آموزی) در مدارس شهر مکزیکو» پرداخته‌اند. مطالعه مذکور، به بررسی برخی از عوامل خرابکاری در دبیرستان‌های مکزیکو پرداخته است. اطلاعات تحقیق با تکمیل پرسشنامه توسط ۳۴۵،۲۲ دانش‌آموز از ۲۴۹ مدرسه که بیش از دو سال طول کشید به‌دست آمده است. نتایج نشان داده است که در بین مدارس تفاوت معنی‌داری در میزان خرابکاری دانش‌آموزان وجود دارد که بیشتر آن‌ها مربوط به دخالت باند، مصرف مواد مخدر، قلدری، عدم وابستگی به قوانین مدرسه و رفتار نابرابر دانشجویان توسط معلمان

1- Johnsen

2- Villalta & Fondoula

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

است. بنابراین متغیرهای جامعه‌پذیری و احساس اجحاف، جزو مهم‌ترین عوامل مؤثر بروندالیسم در بین دانش‌آموزان می‌باشد.

بال^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی کمی با عنوان «تأثیرات عوامل خانوادگی بر روابط بین جوانانی که در معرض وندالیسم قرار گرفته‌اند (مطالعه موردی: جوانان شهر جامنجر ایالت گجرات هند)»، نتیجه گرفته است که بزهکاری نوجوانان و از جمله وندالیسم یک مسأله اجتماعی رو به رشد، جدی و پرهزینه در ایالات متحده است. به نظر وی، نوجوانان پسر نسبت به نوجوانان دختر، نسبت بالاتری از انجام جرم و دستگیری را دارا هستند. محقق، سه اثر متعادل‌کننده خانوادگی، شامل حمایت خانوادگی یا حمایت مراقبان، انضباط یا نظارت مراقبان و کیفیت روابط مراقبان و فرزندان را بر زندگی بزهکاران مطالعه کرده است. در تحلیل رگرسیونی نیز اهمیت نقش نظارت مراقبان، بیشتر از دو اثر دیگر بر بزهکاران بوده است. درست است که عنوان اکثر این پیشینه‌ها عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم است و انتظار می‌رود که در جستجوی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم باشند اما نمی‌توان از نقش عوامل فردی (جسمانی و روانی) در بروز وندالیسم چشم‌پوشی کرد. همچنین در اکثر تحقیقات مذکور؛ عوامل زیادی مطرح شده است که می‌شد با تحلیل عاملی، این عامل‌های متعدد را در چند عامل کلی‌تر قرارداد. این عوامل کلی علاوه بر عوامل و ویژگی‌های فردی می‌توانند احساس اجحاف و تبعیض، ارتباطات و همنشینی‌ها و میزان جامعه‌پذیری و پایگاه اقتصادی - اجتماعی باشند.

از نظر کوهن^۲ (۱۹۶۶)، «وندالیسم، بیش‌تر در میان نوجوانان و جوانان طبقات پایین جامعه رواج دارد. زیرا آن‌ها نمی‌توانند در محیط مدرسه در میان طبقات متوسط و بالای جامعه کسب پایگاه اجتماعی نمایند. این محرومیت پایگاهی (نسبت به طبقه بالاتر) زمینه را برای بروز وندالیسم در بین نوجوانان فراهم می‌سازد» (محسنی تیریزی، ۱۳۸۳: ۸۰، به نقل از کوهن، ۱۹۶۶: ۲۶). براساس رویکرد زویگ، دوسی و تایگرت^۳ (۱۹۸۸)، «از لحاظ اجتماعی - اقتصادی یک وندال مدرسه‌ای به نوعی یک جوان متعلق به یک خانواده با درآمد پایین و به همان احتمال هم این جوان عضو یک خانواده با طبقه متوسط است» (جان حسنی، ۱۳۸۷: ۲۵). (تالکوت پارسونز^۴، ۱۹۶۰)، اظهار می‌دارد که «رفتار بزهکارانه در میان جوانان طبقه متوسط در جامعه صنعتی نسبت به جوانان سایر طبقات اجتماعی شیوع بیشتری دارد» (احمدی، ۱۳۸۹: ۵۵).

همچنین؛ طبق نظر پارسونز می‌توان گفت که «علت وندالیسم نوجوانان فقدان سازماندهی خانواده می‌باشد. خانواده امروز به‌عنوان یک خرده‌نظام اگر کارکرد جامعه‌پذیری فرزندان را به‌طور ناقص انجام دهد، افرادی غریبه با ارزش‌های جامعه تربیت می‌کند. چون بسیاری از ارزش‌های جامعه در آن افراد

1- Bal

2- Albert Cohen

3- Zweig, Ducey & Tigert

4- Talcott parsons

درونی نشده است، احتمال تخطی‌شان افزایش می‌یابد» (ادیبی و انصاری، ۱۳۹۱: ۹۲). طبق نظر تراویس هیرشی^۱ (۱۹۸۹)، علت اصلی وندالیسم را می‌توان ضعف کنترل اجتماعی (که جزئی از مکانیسم جامعه‌پذیرکردن افراد است) دانست. هیرشی معتقد است که «کجروی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به خانواده و جامعه، ضعف همبستگی در گروه‌ها و نهادهای اجتماعی و تضعیف هنجارها، ارزش‌ها و باورهای موجود در جامعه است» (محسنی‌تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۱). از نظر رابرت مرتن^۲ (۱۹۹۹)، «جامعه‌پذیری یعنی برقراری پیوند مطلوب بین اهداف و راه‌های رسیدن به آن و آنومی یک در هم شکستگی ساختار فرهنگی است و وقتی پیش می‌آید که بین اهداف و هنجارهای فرهنگی و امکانات موجود در بستر هر قشر اجتماعی تفاوت فاحشی وجود داشته باشد. وقتی عدم تناسب بین این دو زیاد شد، افرادی که در یک ساختار اجتماعی تحت فشار قرار می‌گیرند، احتمالاً بیشتر از دیگران رفتار انحرافی و خواهند داشت (رفیع‌پور، ۱۳۷۸: ۲۵).

از نظر آلبرت باندورا^۳ (۱۹۹۹)، که روان‌شناسی اجتماعی است، احساس اجحاف و تبعیض^۴ نقش مهمی در کجروی افراد به‌ویژه نوجوانان دارد. «در شرایط اجحاف، فرصت تحرک اجتماعی یکسان برای افراد وجود ندارد و افراد در آموزش یا انتخاب شغل شرایط نابرابری دارند. تبعیض، موجب می‌شود که نه تنها فرد تعلق و تعهد خود را نسبت به جامعه، هنجارها، ارزش‌ها و اموال و دارایی آن از دست بدهد بلکه درصدد کینه‌جویی و انتقام از جامعه برمی‌آید و چون وندالیسم، در دسترس‌ترین و کم‌مجازات‌ترین روش برای این انتقام است، بنابراین افراد در معرض اجحاف به آن روی می‌آورند» (دغاقله و کلهر، ۱۳۸۹: ۹۲). طبق نظر موزر^۵ (۱۹۹۰) نیز، «موجب احساس اجحاف قرار گرفتن و ناکامی دو انگیزه‌ی مهم انحرافات اجتماعی و از جمله خرابکاری و وندالیسم است» (همان منبع).

طبق نظر ساترلند^۶ (۱۹۷۴)، «رفتار انحرافی [از جمله وندالیسم]، مثل سایر رفتارهای اجتماعی از طریق هم‌نشینی و پیوستگی با دیگران آموخته می‌شود. فرد منحرف به نسبت ارتباط و پیوندی که با قانون‌شکنان (کجروان) دارد، کجرو می‌شود. طبق نظر شاو و ام کی^۷ (۲۰۱۱) نیز، «مهمترین عامل انتقال انتقال وندالیسم، گروه‌های همبازی و همسالان (همالان) است که فنون، معلومات و سنت‌های وندالیسم را به اعضای گروه منتقل می‌سازند» (ستوده، ۱۳۸۴: ۱۴۹). بر اساس نظریه گلوله برفی ژانورن^۸ (۱۹۶۳)، «کافی است کسی که اولین گلوله برفی را بزند. دیگران معمولاً از آن پیروی کرده و به عواقب کار خود

1- Travis Hirschi
2- Robert Merton
3- Albert Bandura
4- discrimination and prejudice
5- Mouser
6- Sutherland
7- Shaw & MK
8- Janoren

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

نیز نمی‌اندیشند. یک صندلی چاقو خورده در مترو در مدت کوتاهی صندلی‌های واگن را با نبش چاقوی وندال‌ها آشنا خواهد کرد» (ژانورن، ۱۳۷۶: ۳۰).

طبق نظر گلدشتاین (۲۰۰۷) که رویکرد فرد - محیطی را به‌عنوان یک دیدگاه تعامل‌گرایی برای فهم و پیش‌بینی رفتار انسانی در نظر می‌گیرد، «وندالیسم چه در مدارس رخ دهد یا سایر مکان‌ها، با درجات مختلفی از جامعیت فرد - محیط تعریف شده است» (گلدشتاین^۱، ۲۰۰۷: ۲۹۱). طبق نظر کاوان^۲ نیز، می‌توان گفت که «وندالیسم به‌عنوان یک عارضه، معلول فقدان کامل روحیه و نابسامانی شخصیتی فردی و اجتماعی است» (محسنی، ۱۳۸۳: ۱۶۱). وی عوامل فردی و اجتماعی را با هم در نظر گرفته و به تعامل عامل - ساختار معتقد است. تئوری کاوان می‌تواند درباره علل بروز رفتارهای وندالیستی هم در سطح خرد و هم در سطح کلان عمل کرده و آن را تبیین نماید. بر اساس نظریه عمل بوردیو، «کنشگران اجتماعی درون میدان‌های متفاوت و بر اساس حجم و ترکیب سرمایه‌ای که در اختیار دارند، جایگاه و موقعیت متفاوتی پیدا می‌کنند که در این جایگاه از منش خاصی نیز برخوردار شده و لذا رفتار و کنش آن‌ها در تعامل میدان و منش شکل خاصی به خود می‌گیرد. به‌عبارت دیگر رفتار وندالیستی ناشی از منش خاص افراد است که آن هم درون میدان شکل می‌گیرد. تنها میدانی که در این پژوهش مورد توجه و تأکید است میدان طبقاتی می‌باشد. بنابر این نکته مهم در نظریه عمل بوردیو این است که افرادی که در میدان طبقاتی حضور دارند ترکیب مختلفی از سرمایه‌ها و حجم متفاوتی از آن‌ها را در اختیار دارند. بنابر این می‌توان گفت که در هر میدان حجم و ترکیب سرمایه‌ها پایگاه اجتماعی فرد و نوع منش و رفتار او را تعیین می‌کند. از این رو وندالیسم را می‌توان در چنین فضایی تبیین نمود (فتحی، ۱۳۹۰: ۱۶۳).

جدول (۱): چارچوب نظری

متغیر منتخب	عنوان پارادایم	نظریه‌های پشتیبان
احساس اجحاف و تبعیض	تعریف اجتماعی	باندورا، موزر
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	واقعیت اجتماعی	کوهن، پارسونز
میزان جامعه‌پذیری	پارادایم تلفیقی	زویگ و دویسی، تاگرت
ارتباطات و همنشینی‌ها	واقعیت اجتماعی	پارسونز، مرتن، آلبرت کوهن، هیرشی
عوامل فردی - اجتماعی	پارادایم تلفیقی	پارادایم تلفیقی
	رفتار اجتماعی	ساترلند، شاو و ام‌کی، ژانورن
	پارادایم تلفیقی	زویگ و دویسی، گلدشتاین، کاوان، بوردیو

با جمع‌بندی پیشینه‌های تجربی و نظری تحقیق و با استفاده از جدول ۱، فرضیه‌های زیر مطرح شده‌اند:

- پایگاه اقتصادی - اجتماعی بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد تأثیر دارد.
- احساس اجحاف و تبعیض بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد تأثیر دارد.
- ارتباطات و همنشینی‌ها و رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد تأثیر دارد.

1- Goldstein, A. P

2- Cavan

- میزان جامعه‌پذیری بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد تأثیر دارد.
- عوامل فردی بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد تأثیر دارد.

روش

این تحقیق؛ برحسب هدف از نوع کاربردی، برحسب داده‌ها از نوع کمی و برحسب نحوه اجرا از نوع پیمایشی با استفاده از پرسشنامه‌ای محقق می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق؛ دانش‌آموزان مدارس دولتی و غیردولتی شهر پارس‌آباد به حجم ۶۱۷۳ نفر بودند که از این از جامعه آماری در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۹۸ شمسی، ۳۶۲ نفر با استفاده از فرمول محاسبه حجم نمونه کوکران به‌عنوان حجم نمونه برای تکمیل پرسشنامه انتخاب شدند که به تفکیک در جدول ۲ و ۳ آمده است.

$$n = \frac{(z^2 pq \div d^2)}{1 + (1 \div N)[(z^2 pq \div d^2) - 1]}$$

رابطه (۱): فرمول حجم نمونه کوکران:

$$n = \frac{(1.96)^2 \times (.5 \times .5 \div .5^2)}{1 + (1 \div 6173)[(3.84 \times 05 \times 05 \div .5^2) - 1]} = 362$$

جدول (۲): جدول جامعه آماری

عنوان	سهم در جامعه آماری	سهم در حجم نمونه
مدارس دولتی	۴۲۵۳	۲۴۹
مدارس غیردولتی	۱۹۲۰	۱۱۳
کل	۶۱۷۳	۳۶۲

جدول (۳): جامعه و نمونه آماری برحسب نوع مدرسه

عنوان	سهم در جامعه آماری	سهم در حجم نمونه
مدارس دولتی	۴۲۵۳	۲۴۹
مدارس غیردولتی	۱۹۲۰	۱۱۳
کل	۶۱۷۳	۳۶۲

روش نمونه‌گیری تحقیق، تصادفی طبقه‌ای است. یعنی مدارس دولتی و غیردولتی، نسبت به حجم‌شان در جامعه آماری، در حجم نمونه سهیم بودند و تمامی اعضای جامعه شانس مساوی برای قرار گرفتن در حجم نمونه داشتند. جمع‌آوری اطلاعات نیز، برای بخش نظری تحقیق، به‌صورت کتابخانه‌ای با فیش‌برداری از کتب، مقالات و پایان‌نامه‌ها و برای بخش میدانی با تکمیل پرسشنامه‌ای محقق ساخته و تجزیه و تحلیل آماری آن حاصل شده است. ساختار و اجزای پرسشنامه در ادامه در جدول (۴) آورده شده است:

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

جدول (۴): جدول اجزا و سؤالات پرسشنامه

عنوان متغیر	تعداد سؤالات	شماره سؤالات
وندالیسم	۱۴	۶۴ تا ۵۱
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۱۶	۴۸-۴۷-۴۵-۴۴-۴۳-۴۲-۴۱-۳۹-۳۸-۳۷-۳۶-۳۵
احساس اجحاف و تبعیض	۲۱	۹۰ تا ۶۹
ارتباطات و همنشینی‌ها	۱۲	۹۶ تا ۸۱ و ۳۴ تا ۲۱-۱۸-۱۰-۹-۸
جامعه‌پذیری ناقص	۹	۹۹-۹۸-۹۷-۹۶-۹۵-۹۴-۹۳-۹۲-۹۱
عوامل فردی	۳۰	۱۰۲-۱۰۱-۱۰۰-۹۹-۹۸-۹۷-۹۶-۹۵-۹۴-۹۳-۹۲-۹۱-۹۰-۸۹-۸۸-۸۷-۸۶-۸۵-۸۴-۸۳-۸۲-۸۱-۸۰-۷۹-۷۸-۷۷-۷۶-۷۵-۷۴-۷۳-۷۲-۷۱-۷۰-۶۹-۶۸-۶۷-۶۶-۶۵-۶۴-۶۳-۶۲-۶۱-۶۰-۵۹-۵۸-۵۷-۵۶-۵۵-۵۴-۵۳-۵۲-۵۱-۵۰-۴۹-۴۸-۴۷-۴۶-۴۵-۴۴-۴۳-۴۲-۴۱-۴۰-۳۹-۳۸-۳۷-۳۶-۳۵-۳۴-۳۳-۳۲-۳۱-۳۰

روایی^۱: از میان روش‌های متعدد برای تعیین اعتبار ابزار اندازه‌گیری، روایی محتوایی در این پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفته است. اعتبار محتوایی یک آزمون معمولاً توسط افرادی متخصص در موضوع مورد مطالعه تعیین می‌شود. (بیکر، ۱۳۷۷: ۲۶۹). در همین راستا؛ پرسشنامه این تحقیق به تعدادی از صاحب‌نظران و اساتید علوم اجتماعی داده شد و از آن‌ها در مورد سؤالات و ارزیابی فرضیه‌ها نظرخواهی گردید تا با دخل و تصرفات لازم، اعتبار پرسشنامه را تأیید نمودند.

پایایی^۲: پایایی ابزار تحقیق با این امر سروکار دارد که ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می‌دهد» (گودرزی، ۱۳۸۸: ۲۹). روش آلفای کرونباخ^۳، یکی از پرکاربردترین و دقیق‌ترین روش‌های تعیین قابلیت اعتماد است که در اکثر تحقیقات پیمایشی از آن استفاده می‌شود و به همین خاطر در تحقیق حاضر نیز، از این روش استفاده شده است. برای محاسبه پایایی با روش آلفای کرونباخ، ۳۰ عدد از پرسشنامه، به صورت مقدماتی و به روش تصادفی در بین برخی از اعضای جامعه توزیع و واریانس نمرات سؤالات مربوط به هر متغیر در پرسشنامه محاسبه شد.

جدول (۵): جدول واریانس متغیرها

عنوان	تعداد سؤالات	واریانس کل
وندالیسم	۱۴	۰/۶۱
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۱۶	۰/۶۴
احساس اجحاف و تبعیض	۲۱	۰/۶۲
ارتباطات و همنشینی‌ها	۱۲	۰/۶۶
جامعه‌پذیری ناقص	۹	۰/۵۳
عوامل فردی	۳۰	۰/۶۱

جدول (۶): جدول آلفای کرونباخ

عنوان	تعداد سؤالات	ضریب آلفا
وندالیسم	۱۴	۰/۷۳
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	۱۶	۰/۷۶
احساس اجحاف و تبعیض	۲۱	۰/۷۸
ارتباطات و همنشینی‌ها	۱۲	۰/۷۱
جامعه‌پذیری ناقص	۹	۰/۷۶
عوامل فردی	۳۰	۰/۷۴

- 1- Validity
- 2- Reliability
- 3- Cronbach's alpha

با توجه به جدول (۶)، چون ضریب آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بیش از ۰/۷۰ است، پس پایایی پرسشنامه مطلوب ارزیابی شده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها (آزمون فرضیه‌های تحقیق)، متغیرهای مستقل (پایگاه اقتصادی - اجتماعی، احساس اجحاف، ارتباطات، میزان جامعه‌پذیری و ویژگی‌های فردی) با متغیر وابسته تحقیق (وندالیسم) وارد تحلیل رگرسیون شده‌اند تا ضرایب همبستگی کل و قدرت تبیین و پیش‌بینی هر یک از عامل‌ها در تبیین وندالیسم، مشخص شود. در نهایت، برای اینکه بتوان روابط علی حاکم بر متغیرهای موجود در تحلیل را نیز توضیح داد، از روش تحلیل مسیر^۱ که از جمله مهمترین ابزارها در این حوزه است، استفاده شده است.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی نشان داد که: ۱- میانگین نمرات کل وندالیسم دانش‌آموزان مدارس دولتی ۴۸/۴ و مدارس غیردولتی ۴۶/۴ بوده است. ۲- میانگین کل نمرات پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانش‌آموزان مدارس دولتی ۲۶/۷ و مدارس غیردولتی ۳۰/۳ بوده است. ۳- میانگین کل نمرات ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان مدارس دولتی ۷۵/۳ و مدارس غیردولتی ۷۹/۸ بوده است. ۴- میانگین کل نمرات احساس اجحاف و تبعیض دانش‌آموزان مدارس دولتی ۸۲/۳ و مدارس غیردولتی ۶۹ بوده است. ۵- میانگین کل نمرات ارتباطات و همنشینی دانش‌آموزان مدارس دولتی با وندال‌ها ۲۰/۳ و مدارس غیردولتی ۱۹/۸ بوده است. ۶- میانگین کل نمرات میزان جامعه‌پذیری دانش‌آموزان مدارس دولتی ۲۳/۸ و مدارس غیردولتی ۲۶/۶ بوده است.

در بخش یافته‌های استنباطی برای آن که بتوان متغیر وابسته y را از روی اطلاعات مربوط به مقادیر دو یا چند متغیر مستقل x_1 و x_2, \dots, x_k پیش‌بینی کرد، ابتدا از آزمون‌های رابطه و سپس از تحلیل رگرسیون چندمتغیره^۲ استفاده می‌شود (منصورفر، ۱۳۹۱: ۹۴). کارکرد رگرسیون چندمتغیره این است که به تبیین واریانس متغیر وابسته کمک کند و برای تحلیل اشتراک جمعی دو یا چند متغیر مستقل در تغییرات یک متغیر وابسته به کار می‌رود» (کرلینجر، ۱۳۸۷: ۱۱). اما یکی از پیش شرط‌های اساسی برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک، نرمال بودن توزیع داده‌هاست. برای آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف^۳ استفاده شده است. برای بررسی اینکه آیا داده‌ها از یک توزیع نرمال به دست آمده‌اند یا خیر، از آزمون کلموگوروف - اسمیرنوف استفاده می‌شود. در واقع آزمون کوموگوروف - اسمیرنوف نوعی آزمون نیکوئی برآزش برای مقایسه یک توزیع نظری با توزیع مشاهده شده است. هنگام بررسی یکنواخت بودن داده‌ها، فرض صفر مبتنی بر اینکه توزیع داده‌ها یکنواخت است، در سطح خطای ۰/۰۵۰

1- path analysis
2- Multiple Linear Regression
3- Kolmogorov-Smirnov test

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

تست می‌شود. اگر مقدار معناداری بزرگتر یا مساوی سطح خطا (۰/۰۵۰) بدست آید، توزیع داده‌ها یکنواخت خواهد بود.

H0: توزیع نرمال است.

H1: توزیع نرمال نیست.

جدول (۷): آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیر	تعداد مشاهدات	مقدار آماره آزمون	سطح معنی‌داری	تصمیم‌گیری	نتیجه آزمون
وندالیسم	۳۶۲	۰/۱۳۹	۰/۰۷۹	تأیید فرض صفر	توزیع نرمال است
پایگاه اجتماعی - اقتصادی	۳۶۲	۰/۱۱۷	۰/۰۸۶	تأیید فرض صفر	توزیع نرمال است
ویژگی‌های فردی	۳۶۲	۰/۱۲۲	۰/۰۸۴	تأیید فرض صفر	توزیع نرمال است
همنشینی و ارتباط با وندال‌ها	۳۶۲	۰/۱۰۱	۰/۰۹۱	تأیید فرض صفر	توزیع نرمال است
احساس اجحاف و تبعیض	۳۶۲	۰/۱۰۷	۰/۰۸۴	تأیید فرض صفر	توزیع نرمال است
میزان جامعه‌پذیری	۳۶۲	۰/۱۱۱	۰/۰۹۱	تأیید فرض صفر	توزیع نرمال است

با توجه به جدول (۷)، چون سطح معنی‌داری آزمون فوق برای تمامی متغیرها، بالاتر از ۰/۰۵۰ است، پس فرض صفر یعنی فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ها در سطح خطای ۵ درصد تأیید می‌شود. یعنی اختلاف معناداری بین توزیع نمونه‌ها با توزیع نرمال وجود ندارد و توزیع نرمال است. بعد از اطمینان از نرمال بودن توزیع داده‌ها، ابتدا تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته به صورت تک به تک (با ضریب همبستگی پیرسون)^۱ و سپس به صورت اشتراکی (با تحلیل رگرسیون چندمتغیره) انجام شده است که در جداول (۸) تا (۱۱) آمده است.

جدول (۸): آزمون همبستگی تک به تک متغیرهای مستقل با متغیر وابسته

متغیر مستقل	متغیر وابسته	آزمون	ضریب همبستگی	سطح معناداری
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	وندالیسم	پیرسون	۰/۲۳۰	۰/۰۹
احساس اجحاف و تبعیض	وندالیسم	پیرسون	۰/۷۶	۰/۰۰۷
همنشینی‌ها و ارتباطات	وندالیسم	پیرسون	۰/۶۸	۰/۰۱۲
میزان جامعه‌پذیری	وندالیسم	پیرسون	۰/۶۶	۰/۰۱۴
عوامل فردی	وندالیسم	پیرسون	۰/۶۱	۰/۰۱۷

بر اساس داده‌های جدول (۸)، چون سطح معنی‌داری تمام آزمون‌های ضریب پیرسون در جدول فوق، کمتر از سطح تعیین شده استاندارد یعنی (۰/۰۵۰) می‌باشد، پس تمامی فرضیات تحقیق پذیرفته شده‌اند. یعنی تمامی متغیرهای موجود در فرضیات بر وندالیسم مؤثرند. لیکن پایگاه اقتصادی - اجتماعی، میزان جامعه‌پذیری و عوامل فردی تأثیر قوی اما معکوس بر وندالیسم دارند. یعنی با افزایش یا بهبود آن‌ها، وندالیسم کاهش می‌یابد اما متغیرهای احساس اجحاف و تبعیض و همنشینی با وندال‌ها تأثیر قوی و مستقیم بر وندالیسم دارند. یعنی با افزایش یا تقویت آن‌ها، وندالیسم افزایش می‌یابد. اینک، جهت استفاده از تحلیل رگرسیون در این تحقیق، در جدول (۹)، میزان تعیین کنندگی متغیرهای مستقل (پایگاه اقتصادی - اجتماعی، عوامل فردی، احساس اجحاف و تبعیض، ارتباطات و همنشینی‌ها و جامعه‌پذیری) بصورت اشتراکی بر روی متغیر وابسته (وندالیسم) آمده است:

1- Pearson Correlation Coefficient

تغییرات اجتماعی - فرهنگی، سال هفدهم، شماره شصت و ششم، پاییز ۱۳۹۹

جدول (۹): مدل تبیینی رگرسیون

ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی اصلاح شده	خطای استاندارد برآورد
(برآیند متغیرهای مستقل با متغیر وابسته)	(ضریب تعیین)		
۰/۷۹۴	۰/۶۳۰	۰/۷۹۴	۰/۶۰۳

همبستگی کلیه متغیرهای مستقل، بصورت برآیند با متغیر وابسته آن را با علامت (R) نشان می‌دهند. همانطور که در جدول (۹) ملاحظه می‌شود؛ این مقدار ۰/۷۹۴ محاسبه شده است که در واقع برآیند ۵ متغیر مستقل (۱- پایگاه اقتصادی - اجتماعی ۲- عوامل فردی ۳- احساس اجحاف و تبعیض ۴- ارتباطات و همنشینی‌ها و ۵- میزان جامعه‌پذیری) با متغیر وابسته (وندالیسم) به شیوه رگرسیونی به دست آمده است. البته تحلیل بر اساس مجذورات (R) یعنی (R^۲) یا «ضریب تعیین» است که مقدارش در این تحقیق ۰/۶۳۰ به دست آمده است. این مقدار نشان می‌دهد که در تحقیق حاضر، ۶۴ درصد از واریانس عملکرد، توسط متغیرهای مستقل تحقیق به کار آمده است. یعنی ۶۳ درصد از تغییرات میزان وندالیسم، ناشی از رابطه بین یک ترکیب خطی از متغیرهای مستقل است و ۰/۳۷ درصد باقیمانده یا «ضریب عدم تعیین» ناشی از سایر عواملی است که در این تحقیق مد نظر نبوده‌اند.

جدول (۱۰): تحلیل واریانس رگرسیونی

عنوان	خلاصه مجذورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	آزمون F	سطح معنی‌داری
رگرسیون	۱۵۰/۳۲	۵	۹۳۱/۳	۸۳۱/۱۱	(a)۰۰۰۰
باقیمانده	۸۴/۰۵۱	۲۸۴	۰/۴۱۱		
کل	۱۱۷/۳۸۹	۲۹۳			

در جدول (۱۰) آزمون F نیز R^۲ را به لحاظ آماری در سطح بسیار بالایی (۰۰۰) معنادار نشان می‌دهد. یعنی این که؛ رگرسیون Y (متغیر وابسته) با Xها (متغیرهای مستقل) به لحاظ آماری معنی‌دار است. همچنین در جدول (۱۱)، قدرت پیش‌بینی هر یک از متغیرهای مستقل، با توجه به ترتیب ورود آن‌ها در معادله رگرسیون بررسی شده است. تحلیل رگرسیون خطی در SPSS را می‌توان به پنج نوع مختلف تقسیم کرد که تنها دو نوع از آن کاربرد زیادی در پژوهش‌ها دارد ۱- روش ورود یا همزمان که کلیه متغیرهای مستقل به صورت همزمان وارد مدل می‌شوند تا تأثیر همه متغیرهای مهم و غیر مهم بر متغیر وابسته مشخص شود. ۲- روش گام به گام که در آن متغیرهای مستقل یک به یک و به ترتیب اهمیت و داشتن بیشترین رابطه وارد مدل می‌شوند. یعنی ورود متغیرها یک به یک صورت می‌گیرد. اگر تعداد متغیرهای تحقیق زیاد است و برخی از متغیرها مهم‌تر از برخی دیگر هستند، بهتر است از تحلیل رگرسیون خطی به سبک گام به گام و در غیر این صورت از تحلیل به سبک ورود یا همزمان استفاده کنید. با در نظر گرفتن این توضیحات، جدول (۱۱)، برای این قسمت تهیه شده است. کمیت‌های این جدول نشان می‌دهد که در هر مرحله که متغیری اضافه می‌شود قدرت پیش‌بینی افزایش می‌یابد. ولی

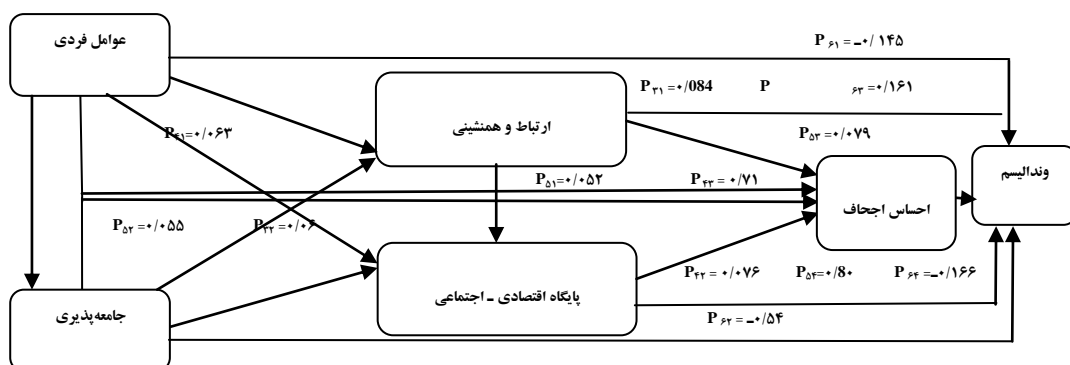
بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

این افزایش از متغیری به متغیر دیگر فرق می‌کند. این تفاوت در میزان افزایش، حاکی از همبسته بودن متغیرهای مستقل دارد. بطوریکه این همبستگی‌ها همدیگر را در معادله رگرسیون پوشش می‌دهند.

جدول (۱۱): مراحل ورود و نتایج خروجی متغیرها در تحلیل رگرسیون

مرحله ورود	متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی	مجدورات ضریب همبستگی
۱	عوامل فردی	-/۱۴۵	۰/۰۲۱
۲	میزان جامعه‌پذیری	-/۱۵۴	۰/۰۲۴
۳	همنشینی‌ها و ارتباطات	۰/۱۶۱	۰/۰۲۶
۴	پایگاه اقتصادی - اجتماعی	-/۱۶۶	۰/۰۲۷
۵	احساس اجحاف و تبعیض	۰/۱۶۸	۰/۰۲۸
کل	۵	۰/۷۹۴	۰/۶۳۰

در تحلیل پدیده‌های اجتماعی، پیش‌بینی آن‌ها صرفاً به صورت رگرسیونی کافی نیست و باید ابزاری بکار برد که بتواند از عهده تحلیل روابط نیز برآید. بدین منظور، در این تحقیق از روش «تحلیل مسیر» استفاده شده است. برای این کار با استفاده از رگرسیون چندمتغیره، ضریب مسیر (β) محاسبه شده، سپس بر روی دیاگرام مشخص شده و تحلیل می‌شوند.

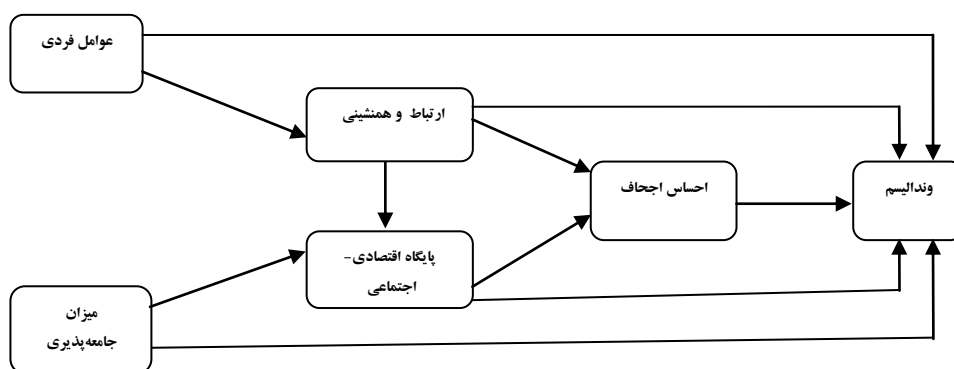
شکل (۱): دیاگرام پیراسته نشده تحقیق

جدول (۱۲): راهنمای پیراستن دیاگرام ۱ می‌باشد. ضریب‌های مسیر (β) و سطوح معناداری (sig) که در جدول مطرح شده‌اند، محقق را در پیراستن مدل تحقیق هدایت نمودند. بدین ترتیب که مسیرهایی که ضریب (β) آن‌ها از ۰/۰۰۵ درصد، پایین‌تر یا سطح معناداری (sig) آن‌ها از ۰/۰۰۵ بالاتر بودند مورد قبول واقع نشده و از دیاگرام حذف شدند. در بین این مسیرهای حذف شده، هیچ مسیری به صورت مستقیم به فرضیه‌ها مربوط نمی‌شدند.

تغییرات اجتماعی - فرهنگی، سال هفدهم، شماره شصت و ششم، پاییز ۱۳۹۹

جدول (۱۲): ضرایب مسیر و سطوح معناداری متغیر عوامل فردی در دیاگرام اولیه تحلیل مسیر

نتیجه مسیر	sig	β	مسیر	مقصد	مبدأ
حذف از دیاگرام	۰/۰۸۴	۰/۰۵۹	P۲۱	جامعه پذیری	عوامل فردی
بقا در دیاگرام	۰/۰۳۹	۰/۶۴	P۳۱	همنشینی	عوامل فردی
حذف از دیاگرام	۰/۰۶۱	۰/۳۷	P۴۱	پایگاه ا-۱	عوامل فردی
حذف از دیاگرام	۰/۱۰۴	۰/۲۹	P۵۱	احساس اجحاف	عوامل فردی
بقا در دیاگرام	۰/۰۳۴	-۰/۱۴۵	P۶۱	وندالیسم	جامعه پذیری
بقا در دیاگرام	۰/۰۴۷	۰/۶۰	P۳۲	همنشینی	جامعه پذیری
حذف از دیاگرام	۰/۰۷۲	۰/۴۱	P۴۲	پایگاه ا-۱	جامعه پذیری
حذف از دیاگرام	۰/۰۶۸	۰/۵۵	P۵۲	احساس اجحاف	جامعه پذیری
بقا در دیاگرام	۰/۰۲۵	-۰/۱۵۴	P۶۲	وندالیسم	جامعه پذیری
بقا در دیاگرام	۰/۰۳۵	۰/۷۱	P۴۳	پایگاه ا-۱	همنشینی و ارتباطات
بقا در دیاگرام	۰/۰۳۱	۰/۷۹	P۵۳	احساس اجحاف	همنشینی و ارتباطات
بقا در دیاگرام	۰/۰۲۰	۰/۱۶۱	P۶۳	وندالیسم	همنشینی و ارتباطات
بقا در دیاگرام	۰/۰۲۹	۰/۹۳	P۵۴	احساس اجحاف	پایگاه ا-۱
بقا در دیاگرام	۰/۰۱۷	-۰/۱۶۶	P۶۴	وندالیسم	پایگاه ا-۱
بقا در دیاگرام	۰/۰۱۱	۰/۱۷۴	P۶۵	وندالیسم	احساس اجحاف

شکل (۲): دیاگرام پیراسته شده تحقیق

طبق مدل پیراسته شده (شکل ۲): احساس اجحاف و تبعیض و ارتباطات به صورت مستقیم و پایگاه اقتصادی - اجتماعی، میزان جامعه پذیری و عوامل فردی به صورت معکوس بر آن تأثیر دارد. همچنین عوامل فردی، میزان جامعه پذیری، ارتباطات و پایگاه اقتصادی - اجتماعی از طریق سایر مسیرها نیز با واسطه بر وندالیسم مؤثرند. بنابراین از ۵ فرضیه مطرح شده، در این قسمت تحقیق، هر پنج فرضیه تأیید شدند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق حاضر حاکی از آن بود که:

۱- پایگاه اقتصادی - اجتماعی بر رفتارهای وندالیستی دانش آموزان مدارس شهر پارس آباد تأثیر معکوس دارد. این تأثیر معکوس، طبق دیاگرام پیراسته شده تحقیق (شکل ۲)، هم بلاواسطه است و هم

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

با واسطه. این نتیجه از بین مبانی نظری با نظریه‌های کوهن، پارسونز، زیگ و دوسی و تایگرت همخوانی دارد. چرا که با توجه به نظر کوهن می‌توان گفت که وندالیسم به‌عنوان یکی از انحرافات اجتماعی، در میان نوجوانان و جوانان طبقات پایین‌تر جامعه بیش‌تر رواج دارد. زیرا آن‌ها نمی‌توانند در محیط مدرسه در میان طبقات متوسط و بالای جامعه کسب پایگاه اجتماعی نمایند. این محرومیت زمینه را برای وندالیسم فراهم می‌سازد. پارسونز، اظهار می‌دارد که جوانان به‌دلیل بعضی از گویه‌های پذیرفته شده فرهنگ خانواده‌های طبقه متوسط مرتکب رفتار بزهکارانه می‌شوند. به اعتقاد پارسونز نیز، چنین مشکلی در میان جوانان طبقه متوسط در جامعه صنعتی نسبت به جوانان سایر طبقات اجتماعی شیوع بیشتری دارد. نیز؛ براساس رویکرد زویگ و دوسی (۱۹۷۸) و تایگرت (۱۹۸۸) از لحاظ اجتماعی - اقتصادی یک وندال مدرسه‌ای به نوعی یک جوان متعلق به یک خانواده با درآمد پایین است و به همان احتمال هم این جوان عضو یک خانواده با طبقه متوسط است. همچنین این نتیجه از میان پیشینه‌های تجربی با نتایج تحقیق خسروی و کفاشی (۱۳۹۸)، میکائیلی (۱۳۹)، صادقی و فاتح (۱۳۹۷) و جانسن (۲۰۱۹) همخوانی دارد.

۲- احساس اجحاف و تبعیض بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مدارس شهر پارس‌آباد هم تأثیر مستقیم دارد. این نتیجه از بین مبانی نظری با نظریه‌های باندورا و موزر همخوانی دارد. از نظر باندورا، در شرایط اجحاف، فرصت تحرک اجتماعی یکسان برای افراد وجود ندارد و افراد در آموزش یا انتخاب شغل شرایط نابرابری دارند. تبعیض نژادی، تبعیض جنسی، تبعیض مذهبی و تبعیض سنی از انواع رایج تبعیض هستند. تبعیض، انتساب‌گرایی، ضد شایسته‌سالاری و گونه‌ای ستمکاری است و موجب می‌شود که نه تنها فرد تعلق و تعهد خود را نسبت به جامعه، هنجارها، ارزش‌ها و اموال و دارایی آن از دست بدهد بلکه درصدد کینه‌جویی و انتقام از جامعه برآید و چون وندالیسم، در دسترس‌ترین و کم‌مجازات‌ترین روش برای این انتقام است، بنابراین افراد در معرض اجحاف به آن روی می‌آورند. طبق نظر موزر نیز، احساس اجحاف و ناکامی دو انگیزه‌ی مهم انحرافات اجتماعی و از جمله خرابکاری و وندالیسم است. احساس اجحاف و کم‌توجهی به مسئولیت‌های اجتماعی حاصل شرایطی عینی و واقعی جامعه است. عدم وجود تعادل و توازن بین عناصر و مؤلفه‌های مذکور از یک‌سو و عدم شکل‌گیری یک نوع مدیریت افقی و مبتنی بر مشارکت جمعی که قادر به از میان برداشتن این تضاد درونی و ایجاد تعادل در درون سیستم نماید. احساس خشم، نوعی حالت دفاعی در طبیعت افراد است که در مواجهه با رفتار یا اتفاقی به‌عنوان یک واکنش طبیعی بروز می‌کند. بسیاری از موارد خشم، ناشی از مسائل اجتماعی است. به‌عنوان نمونه جوانی که پس از اتمام تحصیلات به سمت بازار کار می‌رود، ولی نمی‌تواند شغل مناسبی پیدا کند و از سوی دیگر با موضوعاتی همچون رانت، رشوه و ژن خوب مواجه می‌شود، احساس تبعیض می‌کند. این احساس تبعیض سبب انباشت خشم در افراد می‌شود، هر انسانی آستانه شکیبایی محدودی دارد و پس از پایان ظرفیتش به خود و دیگران آسیب می‌رساند. همچنین این نتیجه از میان پیشینه‌های تجربی با نتایج

تحقیق خسروی و کفاشی (۱۳۹۸)، میکائیلی (۱۳۹)، صادقی و فاتح (۱۳۹۷)، جانسن (۲۰۱۹) و ویالنا و فوندویلا (۲۰۱۷) همخوانی دارد.

۳- ارتباطات و همنشینی‌ها بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مدارس شهر پارس‌آباد تأثیر مستقیم دارد. این تأثیر مستقیم، طبق دیاگرام پیراسته شده تحقیق (شکل ۲)، هم بلاواسطه است و هم با واسطه. این نتیجه از بین مبانی نظری با نظریه‌های ساترلند، شاو و ام کی و ژانورن همخوانی دارد. طبق نظر ساترلند، می‌توان گفت که رفتار انحرافی از جمله وندالیسم، مثل سایر رفتارهای اجتماعی از طریق همنشینی و پیوند با دیگران آموخته می‌شود که عموماً در قالب گروه‌های نخستین مثل گروه دوستان یا خانواده آموخته می‌شود. فرد بزهکار یا منحرف به نسبت همنشینی و ارتباطی که با قانون‌شکنان دارد، کجرو می‌شود. تماس‌های زیاد، سن شخص به هنگام برقراری تماس، نسبت تماس با کجروان جامعه در مقایسه با نسبت تماس با همنوایان در میزان کجروی فرد مؤثرند. طبق نظر شاو و ام کی نیز می‌توان گفت که مهمترین عامل انتقال وندالیسم، گروه‌های همبازی و همسالان است که فنون، معلومات و سنت‌های وندالیسم را به اعضا منتقل می‌سازند. براساس نظریه ژانورن، می‌توان گفت که وندالیسم نوعی روحیه بیمارگونه است که به تخریب تأسیسات عمومی مثل: تلفن عمومی، صندلی‌های شهری، مترو، ترن، باجه‌های پست و تلگراف و نظایر آن تمایل دارد. روحیه‌ای که متمایل است به نابود کردن آثار هنری و همه چیزهای زیبای دیگر. وی در این باره عنایت به قانون جاذبه و جذابیت روانشناسی داشته می‌گوید: پدیده گلوله برفی و جنبه سرایت آن در روانشناسی امری شناخته شده است. کافی است که کسی که اولین گلوله برفی را بزند دیگران معمولاً از آن پیروی می‌کنند و به عواقب کار خود نیز نمی‌اندیشند. یک صندلی چاقو خورده در مترو در مدت کوتاهی صندلی‌های واگن را با نیش چاقوی وندال‌ها آشنا خواهد کرد. این همان قانون جاذبه است که در برخی از دانشکده‌ها هم دیده می‌شود؛ همین که کسی پوستر مستهجنی را به دیوار بزند دیگران نیز از او تقلید خواهند کرد. همچنین این نتیجه از میان پیشینه‌های تجربی با نتایج تحقیق میکائیلی (۱۳۹۷)، صادقی و فاتح (۱۳۹۷)، جانسن (۲۰۱۹) و بال (۲۰۱۵) همخوانی دارد.

۴- میزان جامعه‌پذیری بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مدارس شهر پارس‌آباد تأثیر معکوس دارد. این تأثیر معکوس، طبق دیاگرام پیراسته شده تحقیق (شکل ۲)، هم بلاواسطه است و هم باواسطه. این نتیجه از بین مبانی نظری با نظریه‌های مرتن، آلبرت کوهن، پارسونز، هیرشی و بوردیو همخوانی دارد. از نظر مرتن، جامعه‌پذیری یعنی برقراری پیوند مطلوب بین اهداف و راه‌های رسیدن به آن و آنومی یک درهم‌شکستگی ساختار فرهنگی است و وقتی پیش می‌آید که بین اهداف و هنجارهای فرهنگی و امکانات موجود در بستر هر قشر اجتماعی تفاوت فاحشی وجود داشته باشد. وقتی عدم تناسب بین این دو زیاد شد، افرادی که در یک ساختار اجتماعی تحت فشار قرار می‌گیرند، احتمالاً بیشتر از دیگران رفتار انحرافی و از جمله وندالیسم خواهند داشت. طبق نظر کوهن، می‌توان گفت؛ افراد منحرف، آرمان‌ها و

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

اهداف مقبول اجتماعی را پذیرفته‌اند، ولی به علت شکست و یا عدم فرصت مناسب و کافی برای دستیابی به اهداف مقبول اجتماعی دچار محرومیت شده‌اند. لذا آرمان‌های موفقیت و اهداف مقبول در جامعه را با ارزش‌ها و هنجارهای دیگری برای بدست آوردن منزلت جایگزین می‌سازند، و در نتیجه خرده‌فرهنگ بزهداری مانند وندالیسم بوجود می‌آید. این خرده فرهنگ زمانی بوجود می‌آید که افراد در شرایط مشابه احساس کنند که به‌وسیله فرهنگی کلی (حاکم) جامعه فراموش یا در حاشیه قرار گرفته‌اند. طبق نظر پارسونز نیز می‌توان گفت که علت وندالیسم نوجوانان فقدان سازماندهی خانواده می‌باشد. خانواده امروز به‌عنوان یک خرده نظام اگر کارکرد جامعه‌پذیری فرزندان را به‌طور ناقص انجام دهد، افرادی غریبه با ارزش‌های جامعه تربیت می‌کند که این امر به نوبه خود وظیفه نهادهای کنترلی را تشدید نموده و نیاز به کنترلی را بیش‌تر می‌کند و از طرف دیگر چون بسیاری از ارزش‌های جامعه درونی نشده است، احتمال تخطی از آن‌ها فزونی گرفته و موجبات عدم تعادل، بی‌نظمی و ناامنی را در سطح جامعه گسترش می‌دهد. طبق نظر هیرشی علت اصلی وندالیسم را می‌توان نبود کنترل اجتماعی (که جزئی از مکانیسم جامعه‌پذیر کردن افراد است) دانست. هیرشی معتقد است که کجروی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به خانواده و جامعه است. هیرشی پیدایش کجروی را معلول ضعف همبستگی در گروه‌ها و نهادهای اجتماعی و نیز تضعیف اعتقادات و باورهای موجود در جامعه می‌شمارد. در مجموع از نظر هیرشی، انحراف جوانانی که به خانواده، محل تحصیل، محل کار و جامعه خود دلبستگی دارند، به مراتب کمتر از کسانی است که دلبستگی چندانی به این موارد ندارند. نظریه عمل بورديو نیز به ما نشان می‌دهد که کنشگران اجتماعی درون میدان‌های متفاوت و بر اساس حجم و ترکیب سرمایه‌ای که در اختیار دارند، جایگاه و موقعیت متفاوتی پیدا می‌کنند که در این جایگاه از منش خاصی نیز برخوردار شده و لذا رفتار و کنش آن‌ها در تعامل میدان و منش شکل خاصی به خود می‌گیرد. به‌عبارت دیگر رفتار وندالیستی ناشی از منش خاص افراد است که آن هم درون میدان شکل می‌گیرد. تنها میدانی که در این پژوهش مورد توجه و تأکید است میدان طبقاتی می‌باشد. بنابر این نکته مهم در نظریه عمل بورديو این است که افرادی که در میدان طبقاتی حضور دارند ترکیب مختلفی از سرمایه‌ها و حجم متفاوتی از آن‌ها را در اختیار دارند. بنابر این می‌توان گفت که در هر میدان حجم و ترکیب سرمایه‌ها پایگاه اجتماعی فرد و نوع منش و رفتار او را تعیین می‌کند. از این رو وندالیسم را می‌توان در چنین فضایی تبیین نمود. همچنین این نتیجه از میان پیشینه‌های تجربی با نتایج تحقیق خسروی و کفاشی (۱۳۹۸)، میکائیلی (۱۳۹۷)، صادقی و فاتح (۱۳۹۷)، جانسن (۲۰۱۹)، ویلاتا و فوندویلا (۲۰۱۷) همخوانی دارد.

۵- عوامل فردی بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مدارس شهر پارس‌آباد تأثیر دارد. این نتیجه از بین مبنای نظری با نظریه‌های زویگ و دوسی و تایگرت، گلدشتاین، روث کاولان و بورديو همخوانی دارد. طبق نظریه‌های زویگ و دوسی و تایگرت، نوجوانان مایل به رفتارهای تخریبی، اغلب فهم و برداشت نادرستی از تأثیر رفتارهایشان بر روی سایرین دارند و اصولاً از نتایج رفتارهایشان بر خودشان بی‌خبرند

مانند دستگیر شدن. در نظر آنان اموال عمومی به هیچ کس تعلق ندارد در حالیکه برای جوانانی که به اعمال وندالی کمتر گرایش دارند، اموال عمومی به تمامی افراد متعلق است. طبق نظر گلدشتاین که رویکرد فرد - محیطی را به عنوان یک دیدگاه تعامل‌گرایی برای فهم و پیش‌بینی رفتار انسانی در نظر می‌گیرد، وندالیسم چه در مدارس رخ دهد یا سایر مکان‌ها، با درجات مختلفی از جامعیت فرد - محیط قابل توضیح است. طبق نظر کاوان نیز می‌توان گفت که وندالیسم به عنوان یک آسیب، معلول فقدان روحیه و نابسامانی شخصیتی فردی و اجتماعی است. وی عوامل فردی و اجتماعی را با هم در نظر گرفته و به تعامل عامل رفتار و وضعیت رفتار معتقد است. در این تئوری، هم عوامل فردی و هم عوامل اجتماعی هر دو در نظر گرفته شده و با هم در صدد تبیین مسئله وندالیسم می‌باشد. همچنین به اعتقاد بوردیو منش را می‌توان به منزله نظامی از طبایع تعریف نمود. مجموعه‌ای از خلق و خواهی فراهم آمده در شخصیت کنشگر است که نحوه مواجهه او با موقعیت‌های مختلف را جهت می‌بخشد به گونه‌ای که می‌توان آن را ناخودآگاه فرهنگی، قاعده الزامی هر انتخاب، اصل هماهنگ‌کننده اعمال و الگوی ذهنی و جسمی ادراک و ارزیابی و کنش نامگذاری نمود. پس؛ منش نظامی از طبایع گذرا و در عین حال ماندگاری است که اساس تولیدکننده اعمال ساختمانده حساب می‌آید. به عبارت دیگر منش ماتریس ادراکات، ارزیابی و اعمال است و مبین خصلت و رفتاری است که در ذیل نوعی فضای اجتماعی معنی پیدا می‌کند. همچنین این نتیجه از میان پیشینه‌های تجربی با نتایج تحقیق خسروی و کفاشی (۱۳۹۸)، جانسن (۲۰۱۹) و ویالاتا و فوندویلا (۲۰۱۷) همخوانی دارد.

با توجه به نتایج تحقیق، پیشنهاد می‌شود؛ زمینه‌های جلب مشارکت دانش‌آموزان در امور مدرسه فراهم شود، این کار باعث ایجاد حس تعهد و تعلق در دانش‌آموزان شده و آن‌ها نمی‌توانند به راحتی از کنار یک خرابکاری بگذرند و یا خودشان منشأ آن باشند. همچنین؛ می‌توان با قرار دادن دانش‌آموزانی از طبقات اجتماعی مختلف در گروه‌های درسی، ورزشی، تفریحی و . . . دانش‌آموزان را به هم نزدیک‌تر نمود تا از فاصله طبقاتی بین آن‌ها حداقل به صورت ذهنی کاسته شده و در کنار هم احساس همدلی نمایند. همچنین؛ در خانواده، والدین و بزرگترها باید فرصت‌هایی را فراهم آورند تا هیجانات کودکان تخلیه شود. مواردی مانند برگزاری میهمانی‌ها، بردن کودکان به فضاهای باز، همبازی شدن با کودکان و . . . از جمله مواردی است که می‌تواند باعث آرامش روانی کودک شده و هیجانات او را به حالت تعادل بازگرداند. در ادامه این پیشنهاد، به مسئولان جامعه به‌ویژه وزارت ورزش و جوانان، فرهنگ و ارشاد و سازمان بهزیستی پیشنهاد می‌شود که با برگزاری هر چه بیشتر برنامه‌های فرهنگی، ورزشی و حتی مذهبی بیشتر به صورت گروهی یا خانوادگی و با تأکید بر مشارکت فعال دختران و پسران نوجوان (به‌طور مثال در همایش پیاده‌روی عمومی، مراسم عزاداری، جشن‌های ملی و . . .) موجبات نزدیکی افراد جامعه به یکدیگر و تخلیه هیجان‌های آن‌ها را فراهم نمایند. در این راستا، کاهش قیمت استفاده از سالن‌های ورزشی، استخر و . . . مهم به نظر می‌رسد. همچنین؛ پیشنهاد می‌شود که وسایل خراب شده در اولین

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد

فرصت پس از اطلاع مسؤولان مربوطه، بازسازی، اصلاح و ترمیم (تعمیر) شود. زیرا مطابق نظریه پنجره‌های شکسته^۱ اگر محیط مرتب باشد، وندالیسم، کمتر در آن شکل می‌گیرد اما اگر محیط صدمه دیده باشد، مثل خانه‌ای که پنجره‌هایش شکسته، افراد به شکستن باقی پنجره‌ها ترغیب می‌شوند. در نظر گرفتن استحکام و شکل فیزیکی مناسب (به لحاظ عدم امکان تخریب وسایل، امکانات و اماکن عمومی، یعنی استفاده از مواد و مصالحی که کمتر مورد نظر این‌گونه افراد (وندال‌ها) است. همچنین استفاده از ظرفیت مشاوران مدارس جهت مشاوره و روان‌درمانی دانش‌آموزان وندال می‌تواند سودمند باشد.

منابع

- آموزش و پرورش پارس‌آباد. (۱۳۹۷). سالنامه آماری، سال سیزدهم، شماره ۱۳. ص ۱.
- احمدی، حبیب. (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: سمت.
- ادیبی، حسین؛ انصاری، عبدالمعبود. (۱۳۹۱). نظریه‌های جامعه‌شناسی. چاپ چهارم. تهران: نشر دانژه.
- بیکر، ترز. آل. (۱۳۷۷). نحوه انجام تحقیقات اجتماعی. ترجمه‌ی هوشنگ نائی. تهران: انتشارات روش.
- جان‌حسینی، علی. (۱۳۸۷). عوامل مؤثر بر گرایش به رفتارهای تخریب‌گرایانه در استان مازندران. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، دوره ۴، شماره ۱۶، صص ۲۷-۱۴.
- دغاقله، عقیل؛ کلهر، سمیرا. (۱۳۸۹). آسیب‌های شهری در تهران، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- رفیع‌پور، فرامرز. (۱۳۸۷). آنومی یا آشفتگی اجتماعی. چاپ یکم. تهران: سروش.
- ژانورن، پاتریس. (۱۳۷۶). وندالیسم: بیماری جهانی خرابکاری، ترجمه‌ی فرخ ماهان، تهران: مجله دانشمند، دوره ۳۴، شماره پیاپی ۲۹۹، صص ۳۷-۲۵.
- ستوده، هدایت‌الله. (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران. چاپ اول، تهران: نشر ندای آریانا.
- فتحی، سروش؛ محمدی، حامد. (۱۳۹۰). شهرنشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان. پژوهش اجتماعی، دوره ۳، شماره ۴، صص ۱۷۱-۱۵۷.
- فرمانداری پارس‌آباد. (۱۳۹۶). سالنامه آماری، سال چهاردهم، شماره ۱۴. ص ۱.
- کرلینجر، فردریک. نیکلر. (۱۳۸۷). رگرسیون چندمتغیره در پژوهش‌های رفتاری. ترجمه‌ی حسن سرایی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- گودرزی، سعید. (۱۳۸۸). کاربرد آمار در علوم اجتماعی. انتشارات جامعه‌شناسان.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا. (۱۳۸۳). وندالیسم؛ مبانی روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب‌شناسی و کژرفتاری اجتماعی. تهران: انتشارات آن.
- منصورفر، کریم. (۱۳۸۳). روش‌های پیشرفته آماری همراه با برنامه کامپیوتری. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- Conard, P. (2015). *Deviance and Medicalization*, Columbus: Merrill.
- Goldstein, A.P. (2007). *The Psychology of Vandalism*. New York: Plenum Press.
- Haining, R. (2009). Assessing the Geography of Vandalism: Evidence from a Swedish City. *Urban Studies Journal*, 42(9). 163-171.
- Spaij, R. (2016). Aspects of vandalism. *Amsterdam School for Social Science Research*, 16 (112), 1- 32.